

BOTÁR GÁBOR

**A mallersdorfi ferences nővérek
szociális tevékenysége Romániában
a kommunizmus idején**

Zusammenfassung: Im Jahre 1948 wurden von der rumänischen Regierung alle privaten und konfessionellen Schulen verstaatlicht bzw. eingeschlossen. Die Schwester – ausser die, der orthodoxen Kongregation – mussten sich im Jahre 1949 überall in Rumänien von ihrem Habitus verabschieden. Im 1949 wurden für die Mitglieder der Orden und Kongregationen die ihr Beruf im Bereich Schule, Krankenpflege und Sozialdienst ausübten sogenannten klösterlichen Sammel-Lager gegründet. Die deutschen Schwester kehrten sich nach schweren Zeiten heim. Die heimliche Mitglieder wurden in verschiedenen Ortschaften Siebenbürgens zerstreut, wo sie weiter als Zivile lebten und arbeiteten, und übten unter einfache Umgebungen ihr Dienst weiter, und blieben ihren Kirche und den klösterlichen Orden treu.

Schlüsselbegriffe: Mallersdorfer Schwestern; Rumänien; Kommunismus.

Románia újkori történelmének kétségkívül egyik legnehezebb időszaka a kommunista éra volt. A cím már önmagában ellentmondásos, hiszen a kommunizmus teljes ideje alatt az állam megvonta a joghatóságot minden szerzetesrendtől. Így a mallersdorfi ferences nővérek sem fejthettek ki semmilyen tevékenységet, legalábbis nem hivatalos keretek között. A találékony szeretet azonban mindig, minden körülmények között megtalálja a szolgálat módját. Így volt ez ebben az esetben is.

Az 1948-ban megjelent közoktatásügyi törvény értelmében a román kormány kizárólag magának tartotta fenn a tanítás jogát, minden magániskolát államosított, és megszüntette a felekeze-

ti iskolákat.¹ A tanügyi törvényhez kapcsolták azt a rendeletet, amely a tanügyi célokat szolgáló egyházi-, szerzetesi- és magánjavak államosítását írta elő.² Ezzel a román alkotmány megkérdőjelezte a szerzetesrendek létét, és megpecsételte azok sorsát. Márton Áron püspök az iskolák és a kórházak államosítása után is a szerzetesi élet szabályos kereteinek megtartását szorgalmazta.³ 1948 novemberében ezt írta a mallersdorfi ferences nővérek erdélyi elöljárójának: „Tisztelendő nővéreimnek különleges és kifejezett engedélyem nélkül nem szabad levetniük sajátos szerzetesi ruhájukat, sem azon bármi változtatást eszközölniük. Ezen szigorú tilalmam a bármely kórházakban ápolói vagy egyéb szolgálatot teljesítő nővérekre is vonatkozik. Általában csak akkor és ott szabad a nővéreknek bárminő szolgálatot és megbízást vállalniuk vagy folytatniuk, amikor sajátos szerzetesi ruhájuk viselése és szerzetesi életmódjuk folytatása kellőképpen biztosítva van.”⁴

Azokban a helységekből, ahol a szerzetesnővéreknek a zárdaikat el kellett hagyniuk, a birtokba lépő új intézmény mindenhol a zárdában levő kápolnát is leszereltette. A szerzetesnők erőszakos kilakoltatása és a hívek által is látogatott kápolnák kíméletlen megszüntetése nemcsak a katolikus hívekben, hanem az illető helység másvallású lakóiban is megbotránkozást keltett. Márton Áron püspök ismételten kérte a kultuszminisztert, hogy a drasztikus eljárást állíttassa le, és a szerzetesnővéreknek mül-

¹ *Monitorul Oficial*, nr. 177, 03. 08. 1948.

² *Monitorul Oficial*, nr. 176, 03. 08. 1948.

³ MARTON József, *A mallersdorfi ferences nővérek szerepe az erdélyi katolikus identitás formálásában*, in: *Studia Universitatis Babeş-Bolyai* 2004/1, 109–124., 123.

⁴ *Márton Áron püspök levele a mallersdorfi ferences nővérek erdélyi elöljárójának*, in: *GYÉL*, V. 3. 1. d. 14. cs. – 1948. november 29.

tányos módon jelöljék ki a lakásul szolgáló helységeket.⁵ Amint az várható volt, a püspök úr kérése nem talált meghallgatásra. A nővérek alázatos lélekkel és hűséggel viselték a feloszlatás és nyilvános szerzetesi életük ellehetetlenítésének keresztjét. Márton Áron püspök az 1948. évi karácsonyi jókívánságokra és püspöki kinevezésének 10. évfordulója alkalmából kapott megemlékezésekre írt válaszában köszönetet mondott a szerzetesrendeknek és kongregációknak. Megköszönte hűségüket, valamint azt, hogy bár a szerzetesrendek és kongregációk ezekben a nehéz időkben kemény próbatételnek vannak alávetve, de mindannyian jól vizsgáztak a szerzetesi fegyelemből és az egyházhoz való hűségből. A püspök kiemelte, hogy egyetlen nővér sem lett hűtlen, és megköszönte, hogy a nehéz időkben a szerzetesnők hűségükkel és a megpróbáltatások bátor vállalásával mindenkinek jó példát adtak.⁶

1949-ben az ortodox kongregációk kivételével minden szerzetesnek – bárhol is működtek Románia területén – le kellett vetnie a szerzetesi habitust. Ez vonatkozott a gyulafehérvári papi szemináriumban dolgozó nővérekre is.⁷ A szerzetesrendek és intézmények kálváriája a kormány 1949. július 29-én kelt és augusztus 1-jén közzétett, 810/1949 számú rendeletével kezdődött el. Ez megszüntetett minden tanügyben, beteg- és szociális ellátás terén tevékenykedő katolikus szerzetesrendet és kongregációt. A Kultusz- és Tanügyminisztérium rendeletileg kolostori

⁵ Márton Áron püspök jelentése a kultuszminiszternek, in: GYÉL, 495 – 1949, 1949. április 1.

⁶ Márton Áron püspök újévi levele a papokhoz és szerzetesekhez, in: GYÉL, 1949 – 13, 1949. január 4.

⁷ M. LÉNÁRDA nővér, *Konyhai szolgálat a gyulafehérvári Teológián*, in: MARTON József (szerk.), *Jubileumi Emlékkönyv*, Gyulafehérvár 2003, 127–129., 128.

gyűjtőtáborokat jelölt ki a szerzetesek számára.⁸ A női szerzetesrendek egy részét Szászvárosra vitték, nagyobb részüket pedig szétszórták. A kórházi ápolókat még egy kis ideig megtűrték, de 1955 után nekik is felmondtak.⁹ A mallersdorfi kongregációból a német nővérek – nagy nehézségek árán ugyan, de – hazamentek. Az itthoniak pedig szétszóródtak Erdély különböző településeiben, civilként éltek és dolgoztak tovább, szerény és szegény körülmények között megélve hivatásukat, ám hűségesebben maradván az egyházhoz, illetve a szerzetesi fegyelemhez.¹⁰

A Benedek M. Krizosztoma tartományfőnöknő által készített kimutatás szerint 1948. március 5-én a Szent Családról nevezett Szegény Ferences Nővérek romániai tartományában összesen 247 szerzetesnővér volt nyilvántartva, ebből 168 örök fogadalmas, 38 ideiglenes fogadalmas és 41 újonc. A filiákban a következőképpen voltak megoszolva: Nagyszebenben 42-en, Hátszegen 5-ön, Petrozsényben a kórházban 9-en, míg az iskolában 18-an, az öregotthonban viszont 3-an, Lupényban pedig 10-en. Marosvásárhelyen 17-en, a helyi klinikán 28-an, Brassóban 24-en, Nagyváradon a kórházban 14-en, míg a Teológián 5-en, a Fiúintézetben pedig 4-en, Szilágysomlyón 16-an. Sepsiszentgyörgyön 14-en, Gyulafehérváron 5-en, Déván 8-an, Bukarestben 4-en, Gyergyószentmiklóson 3-an, Kolozsváron pedig 18-an voltak.¹¹

A zárdák és intézmények feloszlása, a tulajdonukat képező ingó és ingatlan javak erőszakos elvétele, a nővérek kiutasítása

⁸ TEMPFLI Imre, *Sárból és napsugárból. Pakocs Károly püspöki helynök élete és kora 1892–1966*, Budapest 2002, 188–189.

⁹ LÉSTYÁN Ferenc, *Az erdélyi római katolikus püspökség a vallásüldöző kommunista rendszer alatt*, in: MARTON József (szerk.), *Az Erdélyi/Gyulafehérvári egyházmegye története*, Kolozsvár 1993, 196–198.

¹⁰ MARTON, *A mallersdorfi ferences nővérek szerepe az erdélyi katolikus identitás formálásában*, 124.

¹¹ *Kimutatás a nővekről*, in: GYÉL, V. 3. 1. d. 14. cs. – 1948. március 5.

és a németországi nővérek távozása után az itt maradt nővérek civilként különféle foglalkozásokban vállaltak munkát: betegápolásból, szövésből, fonásból, kézimunkából, zene és egyéb tárgyak tanításából és más módon teremtették elő a megélhetésükhöz szükséges javakat. A kórházakban az orvosok általában nagyon ragaszkodtak a nővérek további munkájához, így ott civil ruhában folytatták a tevékenységet, lelki támaszt is nyújtva a betegeknek. Sok településen két-három nővér meghúzta magát egy elrejtett kis lakásban, ahol a maguk módján közösségi életet éltek. Voltak, akik hazamentek szülőhelyükre családjukhoz, beálltak az otthoni családi tevékenységbe, földművelésbe és állattenyésztésbe, és a helyi plébánossal tartva a kapcsolatot, igyekeztek megélni szerzetesi hivatásukat. Azok a magyar nemzeti-ségű szerzetesnővérek, akik itthon maradtak, és nem élhették a nyugat-németek szabadságát, szenvedtek a kommunista hatalom által leigázott hazájukban. Ugyanakkor megható hűséggel és odaadással kapcsolták magukat továbbra is a mallersdorfi kolostorhoz és német rendtársaikhoz. Természetesen a lehetőségekhez mérten az anyaház támogatta az erdélyi nővéreket.¹²

A kommunista rendszer kezdetén a gyulafehérvári egyházmegyében a Szent Családról nevezett Mallersdorfi Szegény Ferences Nővérek Kongregációja volt a legelterjedtebb szerzetesközösség. Munkakörük szerint a betegápolók és tanügyiek két nagy csoportjába tömörültek. A tanügyieket az iskolák államosításakor menesztették állásaikból. Zárdáikból is kiűzték, mert azt is tanügyi vagyonnak tekintették. Az egészségügyieket is eltávolították a kórházakból, állás és lakás nélkül hagyva őket. A nővérek közül aki nem tudott hazamenni családjához, annak a szászvárosi ferences kolostor volt kijelölve kényszerlakhelyként. A marosvásárhelyi nővérek számára is egy elhanyagolt épület

¹² *Ordenschronik*, Band V., 346.

volt kijelölve, ahol néhányan kaptak csak helyet. Mások az utcára kerültek, sorozatos fenyegetéseknek kitéve.¹³

Maria Cosma szilágysomlyói nővér a rendi krónikában beszámolt a nagyváradi Fiedler István püspök (+1960. október 25.) temetéséről, aki életének utolsó napjáig lelkipásztori munkát végzett; 86. születésnapján meglátogatták a nagyváradi és szilágysomlyói nővérek. A püspök érdeklődött az elmenekült nővérekről, és áldását adta a kongregációra. Temetésére szerény körülmények között került sor a hatóság tiltásai miatt.

Ugyancsak Nagyváradon 1960. november 4-én hunyt el Maria Lolliana nővér, aki életének utolsó éveiben egy kis lakásban élt Maria Patrona nővérral. Lakásukat Fiedler püspök jóvoltából kapták. Maria Lolliana nővér 83 évesen szenvedett agyvérzést és gyógykezelésre a nagyváradi megyei kórházba került, ahol ő a szerzetesek betiltása után is évtizedeken át odaadással gondozta a betegeket. Segítségére siettek a többi mallersdorfi nővérek, akik civilként nagy tudással és tapasztalattal szolgálták a kórházban a betegeket. Maria Lolliana nővért az ugyancsak azelőtt elhunyt Maria Symphoriana nővér sírja mellé helyezték örök nyugalomra. A szerzetesrend erőszakos feloszlata után az összes elhunyt szerzetesnőt szerzetesi öltözékben temették el. Így történt ez a nagyszebeni Maria Clarissa nővérral, a hátszegi Maria Carina nővérral, a szilágysomlyói Maria Anolina, Maria Oresta nővérekkel is. Maria Petrona nővér nyolcvanadik életévén túl elveszítette látását.¹⁴

A nagyváradi születésű Stoff Mária Zita nővér a petrozsényi kórházban szolgált betegápolóként, ahonnan a feloszlata után hazakerült szülővárosába, Nagyváradra. Ott civil betegápolóként kapott munkát az 1-es Kórház belgyógyászatán. Elvégzett

¹³ LÉSTYÁN Ferenc, *Erdélyi Szibéria*, Gyulafehérvár 2003, 208–209.

¹⁴ *Ordenschronik*, Band VI., 345–346.

egy állami egészségügyi iskolát, ami a hivatalos alkalmazáshoz szükségeltetett. A lehetőségekhez mérten próbálta tartani a kapcsolatot a többi nagyváradai és az országban élő más szerzetesnővérekkel. A napi szentmise, a nagy titokban megszervezett évi lelkigyakorlatok, a többi nővérekkel való találkozások kockázatának vállalása a rendszeres lelki étellel párosulva civilben is értelmet adott a nővérek életének. Külső formák hiányában is önként, szabadon és boldogan élték a szerzetesi életet. Nagyváradai viszonylatban nagy népszerűségnek örvendtek, sokan fordultak hozzájuk lelki és más természetű gondjaik enyhítésére. A maguk módján élték meg hivatásukat: a kórházban megkeresztelték a súlyos beteg vagy agonizáló csecsemőket. Nagy elővigyázatossággal – mivel a hatóság emberei állandóan követték őket – papot hívtak a súlyos betegekhez a kórházba. Felkeresték a fiatalokat, gyermekeket, akiknek a szülők foglalkozása vagy betöltött funkciója miatt nem lehetett nyilvánosan templomba és hittanóra járni, és otthonukban készítették fel őket az elsőáldozásra és bérmlásra. Ezzel nagy segítségére voltak a lelkipásztorkodó papságnak. Jó kapcsolatot ápoltak ugyanakkor a görögkatolikus és más felekezetű papokkal és hívekkel.¹⁵

1962-ben hét jubiláló szerzetesnővér ünnepelt Romániában, a vasfüggöny mögött. Augusztus 5-én Szilágysomlyón találkoztak Maria Teréz, Maria Gudilla, Maria Margareta nővérek. Ott egy kis házban lakott Maria Cosma nővér és négy nővértársa: Maria Sulperia, Maria Beata, Maria Berinkerta és Maria Margareta. Szilágysomlyón az öt nővér vigyázott a templomra, valamint működtették a kórust. Öten egyetlen állami nyugdíjból éltek, más bevételük a zeneoktatásból és a kézimunkából

¹⁵ OZSVÁTH Judit, *Életemmel kell dicsőítést zengenem az Úrnak, Beszélgetés a 45. fogadalmi jubileumát ünneplő Stoff Mária Zita nővérral*, in: *Keresztény Szó* 1996/5, 17–20.

származott. Ők továbbra is egy kolostori konventhez tartozónak érezték magukat, és annak ellenére, hogy világi ruházatot voltak kénytelenek viselni, közösen zsolozsmáztak, betartották a kolostori napirendet. Az öt nővér örömmel fogadta a jubiláló látogatókat, közösen egy ünnepélyes szentmisén vettek részt, és szerényen ünnepeltek. Maria Concordia általános főnöknő és Matthias von der Sitt superior köszöntő sorait nagy lelkesedéssel fogadták. A jubiláló nővérek ugyanakkor örömmel vették át azt a mallersdorfi csomagot, amelyben új misekönyvek, szentképek, mosószeresek, gyertyák és gyertyatartók, valamint alap élelmiszerek voltak. A mallersdorfiak figyelmessége és kedvessége új lendületet kölcsönzött a kis közösségnek, erőt adott, hogy a mindennapi feladataikat ellássák, és túléljék az ínséges időket. Ez idő tájt lehetővé vált az orvosi előírásra igényelt gyógyszerek, szemüvegek, órák, majd könyvek, élelmiszerek és tisztítószeresek küldése Németországból, természetesen megengedett mennyiségben. A csomagokat túlzott vámtételekkel sújtották, így elővigyázatosnak kellett lenniük.¹⁶ Az időnként Németországból kapott csomagokból a nővérek mindig részesítették a rászorulókat is. Maria Rigomera nővér a levelek szigorú ellenőrzése miatt kódolt nyelvet használva tudósított. Ugyanakkor a civil hozzátartozókat is felhasználták információcserére.

1963-ban Maria Zosima nővér unokahúga, Karolina Hubel asszony Petrosényből négyhetes németországi tartózkodási engedélyt kapott, és ő számolt be mallersdorfi látogatása alkalmával a romániai nővérek helyzetéről és összetartásáról.¹⁷

1964. november 19-én volt száz éve annak, hogy az első hat pirmsenseni nővér Erdélybe érkezett. A mallersdorfi anyaházban is megemlékeztek a Szent Családról nevezett Mallersdorfi Sze-

¹⁶ *Ordenschronik*, Band VI., 415.

¹⁷ *Ordenschronik*, Band VI., 467.

gény Ferences Nővérek Kongregációja erdélyi letelepedésének centenáriumáról. Egy évszázad alatt a Kongregáció 17 településen 22 filiát létesített. Ezt a művet a romániai politikai hatalom 1949. augusztus 1-jén lerombolta, de a nővérek tevékenységének nyomai megmaradtak. A vasfüggöny mögött rekedt nővérek, szerzetesi ruha nélkül, nehéz körülmények között nagy áldozatok árán továbbra is tevékenykedtek, és mindannyian bíztak abban, hogy egyszer lesz feltámadás.¹⁸ Mindegyikük maga gondoskodott saját ellátásáról, lakhatásáról és ételmezéséről, az utcán pedig úgy találkoztak, mintha nem egy közösség tagjai, hanem idegenek lennének. Ez a lehetetlen állapot, az elnyomás tette őket erőssé, állhatatossá, edzetté ahhoz, hogy a későbbiekben is áldozatot hozzanak, és értékes tetteket vigyenek végbe.¹⁹

1965-ben, háromévi fáradozás és utánajárás után Maria Rudiana nővérnek sikerült nyugat-német látogatási vízumot kapni. 1965. szeptember 9-én átjutott a vasfüggönyön, és eljutott a mallersdorfi anyaházba. Felcserélhette világi ruházatát a szerzetesrend öltözékével, a rákényszerített fejkendőt pedig a nővéri fátyollal. Szabadsága 14 napig tartott, ezt az időt egyrészt a mallersdorfi kolostorban, másrészt a regensburgi szemklinikán, Maria Dalwina nővérnél töltötte. Nagy értéke volt az ott töltött időnek a nővértársaktól kapott hírek sokasága. A külső szorongatott körülmények ellenére a Romániában élő nővérek hírek maradtak egymáshoz, számíthattak egymás támogatásra és segítségre. A német nővérek kórházakban, szanatóriumokban alkalmazottként jövedelemmel rendelkeztek, ezért segíteni, támogatni tudták az idős, beteg vagy állástalan Romániában élő nővértársaikat. Ezt otthon természetesen szigorú titokban kellett tartani. A nagyváradi kórházban civilként szolgáló Ma-

¹⁸ *Ordenschronik*, Band VI., 506.

¹⁹ *Ordenschronik*, Band VI., 538

ria Rudiana nővér munkahelyén csak néhány nővér tevékenykedett.²⁰

1967 augusztusában és szeptemberében a németországi Maria Gustavella és Maria Luisa nővérek nyolc hetet töltöttek Romániában. A két szerzetesnővér az anyaházból indult és Jugoszlávián keresztül érkezett az országba, mert a magyar hatóságok visszautasították beutazási és átutazási kérelmük teljesítését. Maria Gustavella nővér az anyaházba történő hazatérése után részletesen beszámolt a Romániában tapasztaltokról. Maria Gustavella és Maria Luisa nővérek nagy mennyiségű csomagot vittek át különböző vámokon, így sikerült az erdélyi nővéreknek és hozzátartozóiknak hasznos dolgokat ajándékozniuk. Több szükségét szenvedő nővért is meglátogattak: Maria Leogarda volt brassói főnővért, aki egy üzem könyvelőjeként dolgozott, Maria Aranka nővért, korábbi tanítónőt, Maria Viralda nővért, aki 58 éves korára teljesen lebénult, és teljes szegénységben élt gondozójával együtt. Mind a beteg nővérek, mind pedig az őt ápoló nővérek a legszükségesebb használati eszközöket szállították házhoz. Nehéz életkörülményeik ellenére a nővérek nem panaszkodtak, csendes alázattal viselték sorsukat. Ugyancsak meglátogatták Maria Elburga nővért, aki egy irodában tevékenykedett.

Maria Laurentina nővérek is sikerült az anyaházba kijutnia néhány hétre. Maria Rigomera nővér fáradhatatlanul kereste a lehetőséget, hogy a romániai nővéreknek élelmiszert, mosószert, gyógyszereket és könyveket küldjön. 1967 júliusában egy pfalzi diákcsoport jóvoltából 10 tömött bőrönd adomány jutott el a romániai nővéreknek.

Maria Regalata nővér a hároméves börtönben tartózkodására szűkszavúan így emlékezett vissza: „A félelem és az elnyomás rosszabb, mint az éhezés vagy a hajléktalanság.” Maria

²⁰ *Ordenschronik*, Band VI., 538.

Gustavella nővér beszámolt a romániai nővérek vágyáról, hogy Mallersdorfba látogathassanak és arról, hogy Maria Chrysostoma volt provincia főnöknő titokban gondoskodott nővértársairól, amibe az is beletartozott, hogy ha csak a lehetőségek engedték, a nővértársak halálakor részt vett a temetésükön. Maria Nomitia nővér is nehezen élt 75 német márkának megfelelő havi nyugdíjából. Maria Theodosia, Maria Pongratia és Maria Salesia nővérek, mint kántorok, sekrestyések ténykedtek, gondoskodtak a szilágysomlyói ferencendi templom rendben tartásáról. Maria Nikoletta, Maria Konradilla és Maria Leona nővérek Marosvásárhelyen egy kórházban dolgoztak, keresetükből tartották fenn idős és beteg nővér testvéreiket.²¹

Mária Konradilla nővér beszámolt arról, hogy 20 évig egy nedves pincelakásban éltek, ezért a körülmények nagyon megviselték egészségüket. Maria Nikoletta nővér szerint volt alkalom, hogy 15 km-t gyalogolt azért, hogy szentmisén vehessen részt. Maria Isfrieda nővér 16 éven keresztül súlyosan betegeskedett. Maria Ágnes nővér egykor tehetséges tanítónő volt, aki teljesen egyedül él a szülői házban, és néhány magánórából tartotta fenn magát. Ugyanakkor örökös félelemben élt attól rettegvé, hogy az éjszaka idején ismét utána jön a titkos rendőrség. Ágya mellett állandóan ott volt az előkészített táska, benne a szükséges holmikkal arra az esetre, ha érte jönnének.²²

Nagyváradon a nővérek egy házat vásároltak megtakarított pénzükből. Ott ápolták a 80 éves Maria Patrona nővért. A négy nővér egyetlen szobácskában kolostori életet élt. Hozzájuk hasonló háztulajdonos volt Maria Eterna nővér is, akire egy idős

²¹ *Unsere lieben Mitschwestern aus der Mallersdorfer Kongregation in Zivilrucht*, Handgeschriebenes Bericht von Schwester Maria Gustavella, Seite 1–15, den August-September 1967.

²² KONRADILLA Mária nővér *Szóbeli közlése nyomán*, [GERGELY Berta], született Zetelakán 1920-ban.

hölgy örökségként teljes házáat ráíratta a lelkiismeretes gondozásért. Maria Giseline, Maria Rudiana, Maria Martha nővérek a nagyváradi kórház sebészetének gyakorlott és tapasztalt műtős nővérei voltak. Petrozsény területén elszórtan éltek Maria Verona, Maria Jeroma, Maria Markusa, Maria Bartholomea, Maria Erzsébet, Maria Ilona, Maria Erika és Maria Amantia, Maria Luzinda és Maria Gudila nővérek. Kolozsváron roppant szerény körülmények között lakott Maria Esther, Maria Casilia, Maria Bronislava, Maria Margit és Maria Christolinde, a korábbi zene-tanárnő, aki orgonaórákat adott.²³

1967-ben Románia területén 100 nővér élt civilként nyilvántartva, akik szegénységben és állandó szükségben éltek mindennapjaikat. Közel 20 évvel a rend betiltása után is hűek maradtak Nardini szelleméhez, és továbbra sem vezett ki belőlük a remény, hogy egyszer még a rend öltözékét magukon viselhetik, hogy eljön az idő, amikor meglátogathatják Mellersdorft, és személyesen üdvözölhetik a Főtisztelendő Anyát.²⁴ Mi, az utókor emberei már tudjuk, hogy reményük nem volt hiábavaló.

Áttekintve az 1948–1989 közötti időszakban kifejtett tevékenységüket és akkori életüket, elmondhatjuk, hogy a nővérek nem tűntek el, csak szétszóródtak Erdélyben. Zárda nélkül, szerzetesi habitus nélkül, csendes, mindennapi hűségben megélt hivatással tovább éltek: erősítették a csüggedt lelkeket, imádkoztak, és ápolták a papi hivatásokat. Nagy ritkán sikerült útlevelet kapniuk, aminek köszönhetően ellátogattak Mellersdorfba, az anyaházba. Ott, megérezve az igazi közösségiség szellemét, megerősödtek hivatástudatukban, és ez erőt adott munkájuknak az

²³ *Ordenschronik*, Band VII., 9–12., *Unsere lieben Mitschwestern aus der Mellersdorfer Kongregation in Zivilracht*, Handgeschriebenes Bericht von Schwester Maria Gustavella, Seite 1–15, den August-September 1967.

²⁴ *Ordenschronik*, Band VII., 9.

itthoni mostoha körülmények közötti folytatásához.²⁵ Krisztus szeretete a legnehezebb időkben és a legnyomorúságosabb körülmények között sem tántorította el, hanem a felebarát szolgálátára sürgette őket. Életük legyen tanújele annak, hogy akiket Jézus miatt szánnak halálra, azokat a szó szoros értelmében földre teríteni sosem lehet igazán (vö. 2Kor 4,8–11).

²⁵ MARTON, *A mallersdorfi ferences nővérek szerepe az erdélyi katolikus identitás formálásában*, 124.

Márton Áron

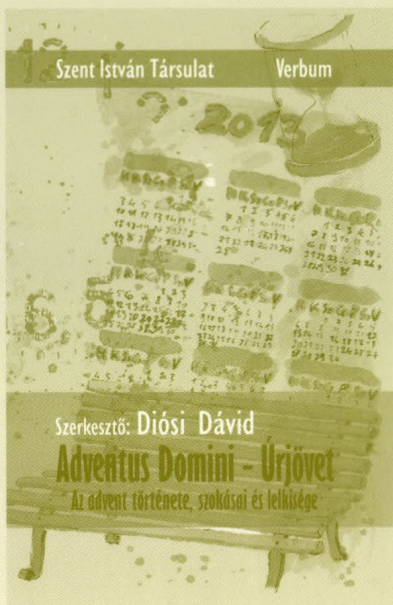
Nyolc boldogság

MENTOR KIADÓ

**Márton Áron:
Nyolc Boldogság**

(Márton Áron hagyatéka 9;
Sorozatszerkesztő Marton
József),

Mentor Kiadó,
Marosvásárhely 2013.

ADVENTUS DOMINI – ÚRJÖVÉT Az advent története, szokásai és lelkisége

Szerkesztette: Diósi Dávid
SZIT-Verbum, Budapest–Kolozsvár
2013

Diósi Dávid szerkesztésében az adventet magyar nyelven egyedülálló módon bemutató kötet készült. Benne a liturgiátörténeti vonatkozások mellé népszokások, az egyhá-

zi gyakorlatban is meglevő paraliturgikus elemek ismertetése is bekerült, az adventi készületre vonatkozó gyakorlatias elemek, a lelkiséget bemutató írások, elmélkedések. Mindez a mai világban alkalmas eligazítás a karácsonyra való keresztény jellegű készület segítésére. Jakubinyi György érsek így ajánlja a kötet előszavában: „Örvendek, hogy megjelent ez a könyv: hézagpótló. Hiszem, hogy olvasói közelebb kerülnek a szűkebb és tágabb értelemben vett advent lelkiségéhez.”

A5, 254 oldal, puhakötés

BETHLEN GÁBOR
Alap

ISSN 1582 – 0661